

UVILDIGHED

- i spændingen mellem

IDEAL OG VIRKELIGHED

v. Søren Stidsen, cand. theol.

UVILDIGHED ER ET RIGTIGT PLUSORD. AT VÆRE UVILDIG ER NÆSTEN ALTID GODT, MEN HVAD BETYDER DET EGENTLIG, OG ER DET ALTID GODT AT VÆRE UVILDIG?

At være uvildig er det modsatte af at være "vildig", et ord, der for længst er forsvundet ud af sproget. Ordet vildig bruges med stavemåden "villig" helt tilbage i Danske Lov fra 1683, og det lovfæstes her, at ingen vildig person kan vidne i en retssag, og som eksempler nævnes slægtninge, tjenestefolk og mulige medskyldige. Disse personer har selv en interesse i sagen og kan derfor ikke vidne. I dag ville vi tale om inhabilitet.

UVILDIGHED I POLITIK

At være uvillig betyder altså helt grundlæggende, at man ikke selv har nogen interesse i, hvilket udfald en given sag ender med at få. Det er derfor, vi ofte kan høre politikere kræve en uvildig undersøgelse af noget. Det er vigtigt i politik, fordi politikerne selv har holdninger til tingene, og fordi der skal placeres et ansvar. Politikerne kan derfor ikke selv undersøge sagerne. Den uvildige undersøgelse skal sikre, at sandheden og virkeligheden så vidt muligt er dét, der kommer frem. I sådan en undersøgelse er der tale om at finde fakta. Der er altså tale om noget beskrivende og ikke om rådgivning.

UVILDIGHED I JURA OG ØKONOMI

En søgning i den store tekst-database, der hedder KorpusDK, tyder på, at uvildig rådgivning primært omtales i forhold til økonomi og jura. Bankrådgiveren, der på den ene side skal

rådgive kunden, og på den anden side er ansat af banken, som skal tjene penge på kunden, kan have svært ved at være uvildig. På samme måde kan en jurist, der er ansat i en virksomhed, eller en advokat, der skal føre en sag for den ene part have svært ved ikke at se sagen fra denne parts side. Alene mistanken, om at en person er særligt knyttet til den ene part i en sag, kan gøre, at personens udlægninger og vurderinger mister troværdighed. Her kan der være behov for uvildig rådgivning.

OBJEKTIVT GRUNDLAG FREMMER NEUTRAL RÅDGIVNING

Den uvildige rådgiver eller undersøger bliver på ingen måde

"MAN KUNNE FRYGTE, AT EN UVILDIG RÅDGIVNING I STEDET BLIVER EN RÅDGIVNING, DER GÅR UDEN OM ALLE DE VIGTIGSTE SPØRGSMÅL"

at kunne træffe sin egen beslutning. Lægen kan således godt forklare, at der er en vis risiko ved et indgreb, men det er patienten selv, der må vurdere, om indgrebet er risikoen værd.

På samme måde må idealet for uvildig rådgivning være, at den rådgivnings-søgende bliver i stand til at træffe sin egen beslutning efter at have drøftet sagen med en rådgiver, der kan give de informationer, der er nødvendige. En væsentlig del af denne rådgivning er at stille de spørgsmål, der kan hjælpe kvinden til selv at finde ud af, hvordan hendes egne holdninger, følelser, livsvilkår, muligheder og ønsker ser ud. Dette må ske, uden at rådgiverens egne holdninger kommer til udtryk i hverken valget af informationer, vurderingen af, hvad der er vigtigt, de ord,

der bruges eller vurderingen af, hvornår det er tid til at træffe beslutningen.

DEN ETISKE DIMENSION UDFORDRER UVILDIGHEDEN

Imidlertid er der den store forskel på abort og de fleste andre medicinske indgreb, at abort samtidig har en stærk etisk dimension. Der er meget få, om nogen, der overvejer, om det er etisk acceptabelt at få blindtarmen fjernet, mens det ved abort måske netop er det etiske, der er det allervigtigste. Den medicinske risiko er meget lille. De største konsekvenser er eksistentielle, og hvordan kan der informeres og rådgives uvildigt og neutralt om noget, der i så høj grad handler om samvittigheden, livssynet, følelserne og en ukendt fremtid? Man kunne frygte, at en uvildig rådgivning i stedet bliver en rådgivning, der går uden om alle de vigtigste spørgsmål, sådan som en stor del af den abortrådgivning, der ydes hos landets praktiserende læger gør, fordi den netop handler om det medicinske og det praktiske, men ikke om det, der for de fleste er det vigtigste, nemlig følelserne og samvittigheden. Og så er vi tilbage, hvor vi startede, for hele formålet med det uvildige var jo netop, at rådgiveren ikke skulle have holdninger og følelser, der påvirker den, der søger rådgivning, men på hvilket andet grundlag kan der rådgives her?

Der er ikke blot grund til at overveje, om uvildig abortrådgivning er mulig, men også om den overhovedet er ønskelig.

påvirket af, hvilke råd der gives, og hvilke sandheder og tolkninger der kommer frem. Det eneste, der eventuelt påvirker den uvildige, er kvaliteten af resultatet. En rådgiver, der fejlbedømmer alting, vil ikke blive brugt igen.

Fælles for økonomi og jura er, at der er helt tydelige regler, der kan træde i stedet for personlige holdninger. Der vil stadig være behov for personlige vurderinger, men grundlaget for dem er objektivt.

NÅR GRUNDLAGET IKKE ER REGELRET OG OBJEKTIVT

Hvad så med abortrådgivning? Kan og skal den være uvildig? I modsætning til de nævnte eksempler er der i abortrådgivningen meget få indiskutable regler. Der er naturligvis den gældende lovgivning, som en uvildig rådgiver ikke kan rådgive i strid med, men derudover er der intet, der er klippefast. Det uvildige er dog ikke udelukket af den grund. Problemet opstår snarere, når man både skal være uvildig og rådgivende på samme tid.

Det gælder i hvert fald, hvis rådgivning handler om at give råd, for hvordan kan man give nogen et råd, hvis det ikke kan baseres på noget objektivt og heller ikke kan baseres på ens egen holdning til sagen?

RÅDGIVNING = INFORMERET SAMTYKKE

I virkeligheden minder det om sundhedsvæsnets krav om informeret samtykke ved de fleste behandlinger. Her er det et lovkrav, at patienten skal være tilstrækkeligt informeret til